

(/)

Annonsera i tidningen!

För bokningar kontakta:

Sara Ångström

sara.angstrom@amnesty.se

(mailto:sara.angstrom@amnesty.se)

0704 - 61 95 42 (callto:+46704619542)

[📄 Priser och villkor \(pdf\)](#) (/static/Annonsera_i_Amnesty_press.pdf)

Amnesty vägrar följa ny ungersk lag

Den ungerska regeringen har under de senaste månaderna lagstiftat för att stänga landets bästa universitet CEU, och för att stigmatisera utländskt finansierade NGO:er. Alla anses ingå i en hemlig konspiration. Nu går Amnestys sektion i Ungern och andra organisationer till domstol, i kamp mot regeringen.

REPORTAGE (/ARTIKLAR/REPORTAGE/) | 2017-06-30

AV: JOAKIM MEDIN

Under Sovjetkommunismens sista decennier kallades Ungern ofta för den ”gladaste baracken i Östeuropa”. Här fanns en viss ekonomisk öppenhet och ett privatliv halvt fredat från regimen. När kommunismen föll sommaren 1989 hade landet mycket goda förutsättningar för en demokratisk utveckling – och en av de viktigaste ledstjärnorna var då en ung, liberal aktivistledare vid namn Viktor Orbán.

Därför är omvärldens besvikelse så mycket större, över den politiska väg Viktor Orbán slagit in på som Ungerns nuvarande premiärminister. Ända sedan Orbán fick makten 2010 har regeringen stiftat hundratals nya lagar som underminerat demokratiska kontrollfunktioner och en rad friheter. Makten har koncentrerats hos en värdekonserverativ elit. Under våren 2017 har ytterligare lagar tillkommit, som anklagats för att vilja tysta och brännmärka några av de sista demokratiska, kritiska fästena i landet.

I Budapests stadskärna ligger Central European University, CEU, inrymt i ett par byggnader på den turisttöta Nádorgatan. Många studenter sitter upptagna med tentamensstudier, eller har redan gått på sommarlov. Men för inte länge sedan var det här platsen för högljudda protestmöten. I början av april stiftade regeringen en lag för att ”korrigera brister” hos utländska universitet i Ungern och likställa dem med statliga lärosäten. Men flera element i lagen gör att bara ett enda universitet har pekats ut och hotats med nedstängning – CEU.

Den 16 juni 1989 återbegravdes Imre Nagy, kommunistpartiets ledare som 1956 ledde den ungerska revolutionen. Nagy avrättades efter Sovjets inmarsch i november 1956. Den unge Viktor Orbán var en av talarna och fick här sitt politiska genombrott. Foto: Wikiwand

CEU är ett respekterat europeiskt forskningsäte, som öppnade i Budapest 1991 genom sponsring av bland andra George Soros. Foto: CEU

– Vi ser det som en politisk attack. I lagen finns exempelvis ett krav om att utländska universitet måste ha ett campus i deras ursprungsländer, vilket vi är ensamma om att inte ha. Varför tycker Ungerns regering det är bra om vi spenderar våra pengar i New York istället för i Budapest? Det är ett ologiskt krav, säger Eva Fodor, en av universitetets tre prorektor.

CEU grundades 1991 som ett fristående lärosäte i Budapest, och är även registrerat i delstaten New York. Det är Ungerns bästa lärosäte och ligger dessutom i toppen av internationella rankingar. Läsåret 2016-2017 fanns där 1 440 masterstudenter och doktorander, från över hundra länder. Universitetet har en progressiv karaktär och ger kurser i systemkritiska ämnen – åtskilliga människor som idag arbetar inom människorätt, civilrätt och med demokratispridning särskilt i Östeuropa och Centralasien, har en CEU-examen.

Prorektorn Eva Fodor vid CEU betraktar lagen som riskerat stänga universitet som en attack mot demokratin. Foto: Joakim Medin

De flesta kritiker har tolkat regeringens lag som skraddarsydd mot CEU, vilket vore första gången en regering i EU försökt stänga ner ett fristående högre lärosäte. Eva Fodor vill inte kommentera vad för agenda som kan ligga bakom detta, men kallar det en tydlig begränsning av den akademiska friheten.

– Det är ett problem inte bara för oss, utan även för andra läroinstitut i Ungern som själva upplevt att vissa friheter begränsats. Akademisk frihet är en grundläggande frihet, så det här är även en attack mot själva demokratin.

Regeringen Orbán har krävt att CEU öppnar ett campus i USA innan februari 2018, vilket CEU har ansett omöjligt. Politiken har dock lett till kraftiga protester från både andra länder och akademier. Studenter och personal från CEU och många vanliga ungrare samlades under april månad i större demonstrationståg än landet sett på årtal, under parollen ”I stand with CEU”. I början av juni inleddes en dialog mellan regeringen och guvernören i delstaten New York, vilket CEU tolkat som att en kompromiss kan vara möjlig. I väntan på besked har man annonserat att läsåret 2017-2018 trots allt lär bli av i Budapest.

En lång protestkampanj av CEU-studenter, akademisk personal och andra ungrare kan i bästa fall fått regeringen att backa om lagen. Foto: CEU

Men varför vill en makthavare stänga ner ett världskänt läroinstitut, i sitt eget land? Ledtråden kommer mitt under intervjun med Eva Fodor, när hennes assistent kliver in i rummet och berättar att en annan lag gått igenom.

Internationella, ickestatliga organisationer som Amnesty, Helsingforskommittén och Transparency International har i årtal granskat och kritiserat regeringen Orbán för maktfullkomlighet, auktoritärt vanstyre och djup korruption. Den 13 juni drev regeringen ytterligare en lag, som tvingar alla NGO:er som får mer än 225 000 kronor i internationella bidrag, att presentera listor på sina finansiella källor. NGO:er måste även registrera sig som ”utländskt finansierade” i alla framtida tryckta publikationer, evenemang och uttalanden.

– Det här är menat att tysta oss, som en slags censurlag. Vi kommer inte att berövas möjligheten att kommunicera, men i en ungersk kontext fungerar ”utländskt finansierad organisation” som en stigmatiserande stämpel. Många ungrare identifierar bärare av en sådan stämpel som misstänksamma, eftersom regeringen redan massivt associerat utländska bistånd med utländska politiska intressen, säger Miklós Ligeti, utredare vid Transparency International i Ungern.

Miklós Ligeti vid Transparency International betraktar NGO-lagen om en censur av kritiker, men vill ännu inte likställa situationen med hur det fungerar i Ryssland. Foto: Joakim Medin

Redan i juni 2014 hävdade regeringen att flera NGO:er, som hade kritiserat Orbáns styre, i hemlighet hade slussat pengar till det gröna oppositionspartiet LMP. NGO:erna hade fått finansiering från den norska staten och regeringen anklagade Norge för att vilja skapa en ”enpartidemokrati” i Ungern. Incidenten ledde till en smärre diplomatisk kris.

Mellan april och juni i år undertecknade hundratals NGO:er och civilsamhällesprofiler protestlistor och kallade NGO-lagen en onödig åtgärd för att specifikt brännmärka organisationer med kritiska budskap i det offentliga rummet. Europarådets Venedigkommission, EU, FN och till och med Orbáns egen konservativa partigrupp EPP i EU-parlamentet, kritiserade regeringen. Men NGO-lagen blev ändå verklighet. Organisationer som nu inte följer lagen kan bötfällas, och i värsta fall förbjudas i domstol.

Den stora spindeln i nätet bakom allt detta påstås heta George Soros. Han är en 86-årig ungersk-amerikansk miljardär och investerare, som donerat flera miljarder dollar till progressiva ändamål genom sin stiftelse Open Society Foundation (<https://www.opensocietyfoundations.org/>). George Soros är även en av medgrundarna till CEU och har gett stora pengasummor till universitetet. Hans stiftelse uppges ha gett mer än 400 miljoner dollar till sammanlagt 45 olika NGO:er i Ungern, som alla arbetar med demokratiutveckling, rättigheter, korruptionsgranskning.

– Under 2017 måste vi ta upp kampen mot internationella organisationers allt starkare aktivister. Det är ett problem att utländsk finansiering används för att i hemlighet påverka ungersk politik, sade Orbán i ett tal till nationen, i

februari.

Orbán har talat om välkända, internationella NGO:er som ”betalda aktivister” i ett ”maffialiknande nätverk” styrt av Soros, där även den ungerska socialistiska oppositionen ingår. Enligt Orbán har Soros en hemliga plan för att destabilisera Ungern samt att varje år importera en miljon muslimska migranter till Europa, i samarbete med flera invandringsliberala EU-länder. Kopplingen till CEU, är att de som arbetar för NGO:er många gånger fått sin utbildning vid detta respekterade universitet.

En långvarig demoniseringskampanj från regeringen har avbildat George Soros som hemlig hjärna även bakom landets vänsteropposition. Foto: Joakim Medin

Och på Budapests gator har vi alla kunnat se hur långt regeringen tagit dessa anklagelser. På vägskyltar och reklampelare har det mellan april och juni funnits stora affischer som avbildar Soros hållandes i trådar till en marionettdocka, som i sin tur föreställt László Botka, Socialistpartiets premiärministerkandidat inför valet 2018. Bredvid Botka står fascistpartiet Jobbiks ledare Gábor Vona, som styrs av Lajos Simicska, en stenrik oligark som tidigare varit allierad med Orbán men nu blivit hans fiende. ”Miljardärernas folk”, lyder affischens slagord.

En så grovt demoniserande kampanj mot oppositionen är förstås främmande i de flesta demokratier. Officiellt är det Fidelitas, ungdomsförbund till Orbáns parti Fidesz, som stått bakom kampanjen. Men enligt den ungerska nyhetssidan 24.hu hade Fidelitas i fjol endast en årsbudget på motsvarande en miljon kronor. Alla seriösa bedömare förstår att pengarna till kampanjen måste ha kommit från regeringen – eller kanske från en annan stat.

Många kritiska röster har oroat sig för de allt starkare banden mellan Orbán och Vladimir Putins Ryssland, och jämfört den auktoritära utvecklingen i båda länderna. Att Ungern 2014 tecknade ett energiavtal kring kärnkraftverket i Páks, som ekonomiskt binder landet till Moskva åtminstone 60 år fram i tiden, misstänks leda till att Ryssland även får ett utökat inflytande över den ungerska politiken. För bara några månader sedan beordrades det fristående European University i Sankt Petersburg att upphöra med sin undervisning, och i Ryssland registreras internationellt stödda NGO:er som ”utländska agenter”.

Premiärminister Viktor Orbán har pekat ut George Soros som statsfiende och ansvarig för ett nätverk som vill destabilisera landet. *Foto: Joakim Medin*

– Men en stor skillnad är att du inte sanktioneras under den ungerska lagen. I Ryssland är utlandsstämplade NGO:er förbjudna att samla in pengar inhemskt, förbjudna att anställa vissa människor, samt förbjudna att ha offentliga arrangemang. Civila organisationer är praktiskt taget paralyserade, säger Miklós Ligeti.

I grund och botten är många analytiker överens om att Orbán gjort det till egen konst, att alltid ha en fiende att ligga i krig med. En fiende som vill skada det ungerska folket, helst på uppdrag av utländska agendor. Idag är det ”Soroskonspirationen”, men de senaste åren har regeringen förklarat krig mot andra NGO:er, Bryssels byråkrati, utländskt ägande i energisektorn, med mera. Orbán använder känslan av att Ungern hela tiden är under attack, för att utmåla sig själv som en outhärlig försvarare – vilket bidrar till det ökade auktoritära styret.

Den 26 april beslutade EU-kommissionen att inleda en juridisk process mot regeringen Orbán, bland annat som en reaktion mot CEU-lagen. Inget land har tidigare stått anklagat för lika många brott mot EU-lag, som Ungern nu gör, och skulle Ungern fällas måste regeringen ändra på de utpekade lagarna. Men flera drabbade NGO:er har också annonserat att de själva tänker utmana den nya NGO-lagen.

Júlia Iván, chef för Amnesty Ungern. *Foto: Joakim Medin*

Júlia Iván, chef för Amnesty Ungern, säger att hennes organisation vid ett extraordinärt möte den 26 juni beslutat att man inte avser följa lagen om att registrera sig. Istället tänker Amnesty ta kampen mot regeringen Orbán i både nationella och internationella domstolar:

– Organisationerna som påverkas av den här lagen är den enda sfären av kritik och opposition mot regeringen, som finns kvar i civilsamhället. Fackförbunden gör ingenting, offentliganställda är skrämde till tystnad. Om organisationerna tystas kan Orbán göra precis vad han än vill.

Joakim Medin

info@joakimmedin.se

Läs också

[Hungary Amnesty International will not comply with repressive new NGO law](https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/06/hungary-amnesty-international-will-not-comply-with-repressive-new-ngo-law/) (<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/06/hungary-amnesty-international-will-not-comply-with-repressive-new-ngo-law/>) (Amnesty International 28 juni 2017)

[Ungern – Lag riktad mot organisationer godkänd](https://uttryck.amnesty.se/ungern-lag-riktad-mot-organisationer-godkand/) (<https://uttryck.amnesty.se/ungern-lag-riktad-mot-organisationer-godkand/>) (Amnesty International 16 juni 2017)

[Hungary: We will not be intimidated](#)

(<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/06/hungary-we-will-not-be-intimidated/>)

(Amnesty International 14 juni 2017)

<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/26087/amnesty-vagrar-f...>
Oppositionspartiet LMP och andra aktivister har i åratal gjort jämförelser mellan Orbán och Vladimir Putins styre i Ryssland.
Foto: Joakim Medin

Hungary: Bill Seeks to Stifle Independent Groups (<https://www.hrw.org/news/2017/06/12/hungary-bill-seeks-stifle-independent-groups>) (Human Rights Watch 12 juni 2017)

Joint Letter to the European Parliament to Adopt a Resolution on the Situation in Hungary (<https://www.hrw.org/news/2017/04/25/joint-letter-european-parliament-adopt-resolution-situation-hungary>) (Human Rights Watch, Amnesty International, FIDH med flera 25 april 2017)

Läs mer om Ungern från Amnesty Press

Gränsen Ungern vill dölja – polis stoppade Amnesty Press reporter (<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/26088/gransen-ungern-vill-dolja-polis-stoppade-amnesty-p/>) (30 juni 2017)

Ungerns väg bort från demokratin (<http://www.amnestypress.se/kultur/bocker/25882/ungerns-vag-bort-fran-demokratin/>) (5 december 2015)

BOKMÄSSAN 2015: Orsolya Jeney, Amnestychef i Ungern: "Det som händer är hela Europas skam." (<http://www.amnestypress.se/artiklar/reportage/25844/bokmassan-2015-orsolya-jeney-amnestychef-i-ungern-/>) (2 oktober 2015)

När demokratin avskaffas (<http://www.amnestypress.se/kultur/bocker/25881/nar-demokratin-avskaffas/>) (2 december 2014)

Romskt motstånd i antiziganismens Ungern (<http://www.amnestypress.se/fran-tidningsarkivet/reportage/25614/romskt-motstand-i-antiziganismens-ungern/>) (5 mars 2014)

REPORTAGE (/ARTIKLAR/REPORTAGE/) | 2017-06-30

AV: JOAKIM MEDIN